

Tématem této práce je rovina etická. Je samozřejmě možné tvrdit, že k vedení války v Iráku existují postoje, které jsou svým obsahem i formou natolik pragmatické, že není možné téměř vůbec hovořit o jakýchkoli etických východiscích, jež by byly teoreticky zakotveny a vytvářely určitou logickou strukturu. Zabývat se takovýmito přístupy není záměrem této práce, ačkoliv na evropské politické scéně je možné jich pravděpodobně najít nemalý počet. [1] Nicméně základní tezí této studie je, že etické zhodnocení situace je v diskuzi o válce v Iráku přitomno intenzivněji, než se na první pohled může zdát, a mělo – ať už přímý či nepřímý – vliv na rozhodování politiků. [2] Článek si neklade za cíl zhodnotit tyto struktury z pohledu jejich legitimacy či verifikovatelnosti, a také v této studii není přihlíženo k etické reflexi, která pracovala s fakty, jež nebyly známy před vlastním zahájením války.

Michael Moor ve svém filmu Fahrenheit 9/11 tvrdí, že důvodem k válce v Iráku je pouze ropa a arabské zájmy v USA.

V Německu se objevily jednoznačné názory, že postoj kancléře Schrödera k účasti ve válce o Irák není v žádném případě principiální, ale že odráží pouze taktiku v předvolebním boji.

Francie je obviňována, že svými postoji pouze hájí vlastní zájmy, které má v oblasti a které by eventuelní válkou velmi utrpěly.

Postoj nově přistoupivších zemí do NATO včetně České republiky je označován za pragmatický politický kalkul malých dětí, které se chtějí zalíbit dospělému a silnému sourozenci.

Takovýto zjednodušený přístup k politickému dění, který je vlastní české skeptické povaze, však zásadním způsobem zkresluje nesmírně komplikovanou a mnohdy velmi dramatickou šíři procesu politického rozhodování, který počínaje zlomovým okamžikem dějin 21. století 11. zářím 2001 vedl až k datumu 20. března 2003, kdy byl v ranních hodinách zahájen útok na Irák.

Proces rozhodování má jistě především rovinu politickou se všemi mocenskými zájmy na straně jedné a dlouhodobými vizemi na straně druhé, tento proces má jistě i rovinu ekonomickou a vojenskou, ale má také rovinu etickou. Všechny jsou propleteny v složitém a vzájemně se ovlivňujícím klubku, aniž by kterákoliv z nich hrála vždy stejně významnou či podřadnou roli.

První část práce bude věnována analýze etické argumentace, která válku v Iráku obhajuje, a to v několika rovinách:

Nejprve se bude zabývat širší etickou argumentací obsaženou v neokonzervativním konceptu zahraniční politiky USA, dále bezprostřední etickou argumentací na politické úrovni v USA a ve Velké Británii (s malým exkurzem o postoji Václava Havla), a na závěr etickou argumentací obhajující válku na základě teorie o spravedlivé válce.

Druhá část se zabývá etickými postoji, které válku považovaly za nedovolenou, a to nejprve opět na politické úrovni, dále z pohledu církví a církevních organizací se zvláštním zřetelem na postoje církve římsko-katolické, třetí skupinou, jíž se studie v této části zabývá, jsou zastánci svrchovanosti mezinárodního práva a na závěr je tématem koncept preliminární etiky dr. Gerharda Beestermöllera a posouzení etické dovolnosti války v Iráku v rámci tohoto konceptu.

1. Etická argumentace podporující vojenský zásah

1.1 Širší etická argumentace pro válku v USA

V americké politice došlo s nástupem George Bushe juniora k otevření velkého prostoru pro koncepci zastupovanou ideovou skupinou takzvaných neokonzervativců. [3] Tato skupina vychází ve svém pojetí americké zahraniční politiky z idealistických myšlenek amerického prezidenta Woodrowa Wilsona (prezidentem 1913–1921) [4], které v novém pojetí rozvinul politický filozof Leo Strauss, (1899–1973) [5] a které zásadně spojují zahraniční politiku s morálními hodnotami, jež vycházejí z reflexe americké národní identity. Jak píše neokonzervativce George Weigel [6]:

„... na rozdíl od jiných národů, jejichž kořeny vyrůstají z půdy kmene, rasy, etnika nebo řeči, Spojené státy jsou zemí, jejíž budova spočívá na ideji.“ [7]

Touto ideou je rovnost [8] a svoboda všech lidí. [9] A z tohoto Bohem chtěného důvodu, že všelidské hodnoty rovnosti a svobody jsou zvláštním a bytostným způsobem vepsány do identity amerického národa, je také dáno specifické postavení Ameriky ve vztahu k celosvětovým otázkám. Z tohoto důvodu se také americké zájmy kryjí s dobrem člověka v jeho lidství na celém světě. [10] Amerika v tomto pojetí vnímá svoji identitu zároveň jako poslání, které však v době po třetí světové válce – studené válce – musí být nově promyšleno a definováno. Tento koncept pro nové období je možno z pohledu neokonzervatismu charakterizovat následujícím způsobem [11]:

Spojené státy vyhrály třetí světovou válku a v současnosti celý svět vstupuje do světové války číslo čtyři. Do války mezi zastánci svobody člověka a svobodného trhu na straně jedné a mezi těmi, kteří těmto hodnotám nevěří, na straně druhé. Svobodný trh se ve světě rozšiřuje a s ním i jako spolupůsobící důsledek i svoboda individuálního člověka. Ti, kteří se touto situací cítí ohroženi, stojí jako nepřátelé především proti Spojeným státům americkým, které vnímají jako jádro tohoto procesu. Jediným konzervativním řešením [12] této situace ze strany USA by mohl být izolacionalismus, ten je však nejen kvůli charakteru globalizace [13], ale i z morálních důvodů, jež vycházejí z výše zmíněné národní identity, nemožný a nesprávný.

Proto jediným řešením je vstoupit do „čtvrté světové války“. [14] Není jiná možnost, nežli ji vybojovat a v ní obhájit a rozšířit prostor svobody a spravedlnosti. Je to morální povinnost pro americký národ díky identitě, jakou má, a hodnotám, které k ní bytostně patří. [15] Způsoby boje, které byly vlastní válce studené – tedy zastrašování a embargo – nejsou již v této nové situaci použitelné, neboť z povahy války samé jsou neúčinné. [16] Tato válka má totiž charakter zásadně asymetrický, jejím hlavním projevem je terorismus spojený s nekontrolováním šířením zbraní hromadného ničení. Centrum odporu a nepřátelství v tomto asymetrickém silovém poli je nutné spatřovat v islámském světě. Jediná možnost, jak v této válce zvítězit, je rozšiřovat i zde demokracii a hodnoty liberální společnosti. [17] Z tohoto důvodu boj proti vládám, které umožňují zázemí pro teroristy a usilují o proliferaci zbraní hromadného ničení, má stejné prostředky jako šíření demokracie. Liberální demokracii je možné ve světě rozšiřovat i s pomocí síly [18], protože ti, kteří – i když svrchu vnucenou – ji zakusí, k ní následně vnitřně a přirozeně přilnou, neboť to odpovídá jejich lidské přirozenosti. Poté budou i sami mít zájem ji dále rozšiřovat a podporovat. [19] Proto je nutné a eticky správné situaci, která vytváří možnosti k postupu, jež napomůže k nastolení demokratického režimu využít, a tak ve čtvrté světové válce postoupit směrem k vítězství liberálních hodnot.

V tomto neokonzervativním pojetí světa je možné vnímat jasnou etickou argumentační strukturu, která začíná u ideálu svobody a rovnosti [20], který je významným a do značné míry jedinečným způsobem dán americkému lidu do vínku, pokračuje vnímanou zodpovědností [21] za tento svět, ve kterém je třeba i silou [22] prosazovat univerzální hodnoty, jejichž nositeli jsou ze své podstaty Spojené státy, a které je třeba také v každém případě za použití všech odpovídajících prostředků [23] bránit ve jménu ideálu svobody – a to jménem celého lidstva:

„Spojené státy mají bezprecedentní – a unikátní – sílu a vliv ve světě. Toto postavení je při zachování víry v principy svobody a v hodnoty svobodné společnosti spojeno s odpovědností, se závazky a s možnostmi, jež nemají obdoby. Velká moc tohoto národa musí být využita k posílení převahy sil, které podporují svobodu.“ [24]

Tato etická argumentační struktura posléze končí ve vnímání práva na prosazení těchto ideálů odpovídajícími nutnými prostředky – tedy i silou – a to i bez nutného souhlasu Rady bezpečnosti Organizace spojených národů, z důvodu jejich jasného poznání a vnímání povinností k činu, které z tohoto poznání nutně plynou [25]. V této situaci je pak válka v Iráku či kdekoliv, kde existuje nedemokratický režim, jenž potenciálně umožňuje terorismus či proliferaci zbraní hromadného ničení, pouze jednou z bitev této celkové války proti teroru a za demokracii a svobodu. [26]

A proto je i zcela eticky legitimní za předpokladu, že je jedinou účinnou možností [27], jak nutného cíle – tedy svržení režimu a vytvoření demokratické a svobodné společnosti – lze dojít. [28]

Celá tato etická argumentace je založena na jednoznačné a dogmatické víře v premisy svobody, svobodného trhu, demokracie jako všelidových hodnotách na straně jedné, a na straně druhé na dogmatické víře v bytostnou a do značné míry exkluzivní vnímavost vůči těmto hodnotám, jež je vlastní Spojeným státům americkým, které tak jednoznačně stojí na straně dobra v boji s jasně poznáním zlem. [29]

Po stránce logiky etické argumentace, jestliže budou tyto premisy přijaty, je možné vnímat argumentaci jako konsekventní, bez logických skoků.

2.2 Blízká etická argumentace pro válku v USA

Tuto blízkou argumentaci v etické rovině je možné vyčíst z oficiálních prohlášení amerických politiků, jež se již konkrétně zabývala krizí spojenou s neplněním rezolucí OSN [30] ze strany iráckého režimu.

V politické oblasti se stává zásadním argumentem etického charakteru zodpovědnost oprávněné státní autority chránit své vlastní občany a zodpovídat za to, aby mohli žít ve spravedlivém a svobodném míru. V situaci asymetrického boje je jedinou možnou formou zachování této zodpovědnosti ve vztahu k občanům preventivní [31] forma obrany [32] všude tam, kde hrozí nebezpečí proliferace zbraní hromadného ničení. A to dříve, nežli nepřítel tuto zbraň získá, neboť v tom okamžiku již není možné s ním bojovat nebo pouze za cenu nedožrnlých následků. [23]

V této bezpečnostní situaci je nutné poměřovat, co je větší riziko: nekonání, které může s největší pravděpodobností vést k velkému riziku v budoucnosti, nebo jednat, což znamená použití síly. Neřešit toto dilema znamená vyhýbat se zodpovědnosti, která je státní autoritě vlastní. [34]

Takto také, dle politických vyjádření, vypadá situace v případě Iráku, kde jsou jasné důkazy o třech faktech:

- ❑ snaha získat atomovou zbraň,
- ❑ podpora mezinárodního terorismu,
- ❑ brutální zacházení s vlastními občany. [35]

Proto je morální povinností vlády jako legitimní autority v Iráku zasáhnout. A protože všechny ostatní možné prostředky jako diplomacie, ekonomická blokáda i zastrašování se ukázaly jako neúčinné, je možné a nutné použít poslední prostředek, kterým je vojenská síla.

V řeči k 103. národnímu konventu veteránů válek v zahraničí v srpnu 2002 se americký viceprezident Cheney zabýval také otázkou z teorie spravedlivé války, která hovoří o nutné podmínce použití síly – nezpůsobit větší zlo použitím síly než snášením stavu ohrožení. Tuto námitku Cheney jednoznačně odmítl s poukazem na dobro, které ze vzniku demokratického Iráku bude mít celý region Blízkého a Středního východu:

„Změna režimu v Iráku přinese množství výhod regionu. Jestliže největší z hrozeb bude eliminována, lidé, kteří v regionu milují svobodu, budou mít příležitost podpořit hodnoty, které mohou přinést trvalý mír.“ [36]

Spojené státy se v tomto svém rozhodnutí necítí vázány dalším souhlasem Rady bezpečnosti a to ze dvou důvodů, které mají etickou relevanci:

- ❑ Spojené státy mají po 11. 9. 2001 morální právo na vlastní obranu, které je i dle mezinárodního práva neoddiskutovatelné.
- ❑ Spojené státy i v případě vojenského zásahu jednájí v intencích rozhodnutí Rady bezpečnosti [37], která nedokázala naplnit své poslání a prosadit svá rozhodnutí odzbrojit Irák. [38]

Etická struktura použitá v bezprostřední argumentaci se ve své podstatě opírá o teorii spravedlivé války [39] a ukazuje, že jsou splněna všechna potřebná kritéria: Vojenskou silou zasahuje legitimní autorita [40] v situaci nutné sebeobranu po vyčerpání všech ostatních nevojenských prostředků, které ztroskotaly. Zasahuje s odůvodněnou nadějí na úspěch a s jasným předpokladem, že dobro získané použitím síly bude významně větší než škody. Tato etická argumentace je opět za předpokladu, že nebude zpochybněn obsah jednotlivých tvrzení, strukturálně zcela konsekventní.

1.3 Etická argumentace pro válku ve Velké Británii

Ačkoliv americké a britské formy argumentace pro válku v Iráku jsou v mnohém identické či velmi podobné, přesto je možné v britském zdůvodnění vysledovat rozdílnou linii etické argumentace. [41]

V argumentaci používané pro zdůvodnění nutnosti postupovat vůči Iráku vojenskou silou chybí ve Velké Británii nejvýraznější důvod argumentace americké – bezprostřední hrozba vlastního ohrožení. [42] Představitelé Velké Británie nikdy nemluvili o bezprostřední hrozbě, jež by ohrožovala Británii samotnou. [43] Spojení z Iráku, jako země, která usiluje o získání zbraní hromadného ničení, s teroristy také nebylo ze strany Blaira jasně potvrzováno, jak se to dělo v argumentaci v USA. [44]

Jako argumentační východisko pro obhajobu vojenského zásahu v Iráku je proto možné chápat zdůraznění nutnosti změny režimu v Iráku: Tento režim je trvalou hrozbou pro okolní země a z důvodu své snahy o získání či vývoj raket s delším doletem se v budoucnu může stát hrozbou, která významně přesáhne pouze regionální charakter. Připustit tuto hrozbu není správné, neboť je to hrozba, která ohrožuje celý civilizovaný svět. [45]

Blair také pravidelně argumentoval skutečností, že způsob sankcí používaný doposud pro prosazení rezolucí OSN na odzbrojení po válce v roce 1991 byl iráckým režimem brutálně zneužíván a vedl k obrovskému snížení životní úrovně obyvatelstva, k obrovskému nárůstu kojenecké úmrtnosti a k velkému množství předčasných úmrtí. Blair se opíral o tvrzení zveřejněná Johnem a Karlem Muellerovými:

„... ekonomické sankce stály pravděpodobně v Iráku více lidských životů než kolik jich bylo zabito všemi zbraněmi hromadného ničení v historii.“ [46]

A vyvozoval, že za takovýchto podmínek je další politika sankcí nemorální. [47] Na druhé straně však vysvětloval, že opuštění restrikcí ve vztahu k iráckému režimu bez jeho odstranění by s nejvyšší možnou pravděpodobností vedlo k budoucímu opakování masakru na kurdském obyvatelstvu na severu a na šíítském obyvatelstvu v okolí Basry na jihu, jak tomu bylo již v minulosti. [48]

Za takto popsané situace byla logickým výsledkem argumentace, že nejmenším ze všech zel je použití vojenské síly pro změnu režimu v Iráku. [49]

Dalším motivem, který je možné vysledovat z vystoupení premiéra Blaira – ačkoliv v oficiálních projevech byl zmíněn spíše nepřímo – byla snaha, aby se Spojené státy americké nerozhodly pro akci, která bude mít pouze výlučně unilaterální charakter, a tím výrazně neohrozily autoritu OSN, která je důležitou hodnotou pro další budování světového mírového řádu. [50]

V řeči Tony Blaira před britským parlamentem ze dne 24. září 2002 [51], kdy byla parlamentu představena úhrnná zpráva zpravodajských služeb, je možné vnímat linii, která s určitými doplněními vytváří celkový etický argumentační rámec britské vlády:

Dle zpráv zpravodajských služeb, kterým je třeba ze zkušenosti věřit [52], se Husajn nadále snaží vyvinout zbraně hromadného ničení, a tím je trvalým ohrožením pro svoji zemi, pro region i pro celý svět. Jeho osoba je nebezpečnější než osoby ostatních diktátorů ve světě pro jeho extrémní krutost, kterou je možné doložit a která je světové veřejnosti všeobecně známa. [53] Proto nyní, kdy se světové společenství vlivem událostí z 11. 9. v USA rozhodlo zakročit v Iráku rázněji, je třeba ukázat jednotu. V opačném případě by to jen potvrdilo přesvědčení diktátorů, že OSN není schopna prakticky trvat na splnění svých rozhodnutí a to by vážně ohrozilo věrohodnost OSN. [54] Británie se toto vše bezprostředně týká, protože ohrožení regionu je v současném provázaném světě i ohrožením Velké Británie. [55]

Jak nás učí historie [56], je prevence lehčí a méně bolestná než následná léčba [57], a proto by se zodpovědné státy neměly vyhýbat intervenci tam, kde jsou „zlotřilé státy“ (rogue states) zapojeny do podpory terorismu či se snaží získat zbraně hromadného ničení – ačkoliv intervenovat všude není možné. [58]

Lze shrnout, že Blair a jeho kabinet ve své argumentaci nepoužívá žádnou ucelenou etickou argumentační strukturu. Princip, ze kterého eticky vychází, je princip menšího zla, kde válka je vnímána jako jedno z mnoha řešení, která se nabízejí, a v dané situaci pro řešení situace v Iráku je válka vnímána jako jediné dlouhodobě účinné řešení. V projevech britského ministerského předsedy, ani v projevech ministra zahraničí se však téměř vůbec neobje-

vuje problematika, zda toto použití síly je skutečně (dle teorie spravedlivé války) poslední možností [59]; spíše je možné říci, že i ve srovnání s americkým způsobem zdůvodnění je britská argumentace výrazně pragmatictější. Použitelnost síly pak posuzuje mnohem více dle kritéria vhodnosti.

1.1.1 Exkurz – Pozice Václava Havla ve vztahu k irácké krizi

Pozice Václava Havla, v období nejvýznamnějších diskuzí o možné válce v Iráku úřadujícího českého prezidenta [60], se do značné míry lišila od postoje české vlády [61] a její místo patří mezi obhájce použití síly v konfliktu se Saddámem Husajnem. O svém postoji Havel snad nejjasněji hovořil v rozhovoru pro deník Respekt na konci ledna 2003 [62] a na oficiální úrovni tento svůj postoj zdůraznil připojením se ke společnému dopisu sedmi ministerských předsedů evropských zemí a jednoho (!) prezidenta americkému prezidentu Georgi Bushovi, otištěném 30. ledna ve Wall Street Journal [63], ve kterém autoři podtrhují nutnost zachování euroatlantických vazeb a nutnost jasného i rozhodného společného postupu USA a Evropy v irácké krizi. [64]

Havlovo posuzování je z etického hlediska možné vnímat jako výrazně pragmatické:

„Není v zájmu naší civilizace, aby se Amerika dostala do izolace a současně do jakési civilizační války s celým arabským či muslimským světem. Není v zájmu světa, a ani v zájmu České republiky, aby se začala Aliance drolit. Jde prostě o nesmírně složitou věc a rozhodnutí bude riskantní.“

Použití síly z je tedy jedním z řešení, které se nabízí a volba také závisí na schopnosti vystihnout správný čas:

„Jistěže jde také o ropu. Ale redukovat politiku Spojených států na jejich strategické zájmy je nesmírně zploštění. Amerika je také země ideálů a mnohdy tak entuziastického zápalu pro ideály, jaký by jí Evropa mohla jen závidět. A je naší povinností se ve vhodnou chvíli na obranu těchto ideálů postavit.“

Přesto ale celý diskurz spočívá na základním morálním vnímání dobra i zla.

„... dnes je vše nekonečně komplikovanější. Je ale jasné, že jde o zlo. A že si svět musí s tím zlem poradit. Vím z rozhovorů s egyptským prezidentem Mubarakem a jinými státníky, že Saddámův režim je příšerný, genocidní a nebezpečný.“ [65]

Havel ve své argumentaci vyvozuje z přesvědčení o své vnímavosti mezi dobrem a zlem možnost volit prostředky, které tomuto poznání nejvíce odpovídají.

Z uvedeného snad vyplývá, že v případě postoje ohledně situace v Iráku je možné zaznamenat u bývalého českého prezidenta významný posun od jeho disidentských názorů. [66]

1.2 Etická argumentace pro válku na základě teorie o spravedlivé válce

Celkový koncept, který eticky zdůvodňuje legitimitu použití síly v kauze Irák, je možné nalézt u neokonzervativních křesťanských etiků ve Spojených státech amerických [67], jejichž reprezentanty jsou především George Weigel [68] a Michael Novak [69], kteří oba vycházejí ve své argumentaci z teorie spravedlivé války.

Zásadním příspěvkem George Weigela k tomuto tématu je jeho studie „Moral Clarity in a Time of War“ [70] s přihlédnutím k jeho dalším článkům. [71]

Východiskem argumentace v této studii je teze, že teorie o spravedlivé válce je teorií politickou, a ne pouze kazuistickou metodou. Tato politická teorie pojednává o právu a morální

povinnosti oprávněné autority k válce jako limitnímu – nicméně za určitých jasně definovaných podmínek nutnému – způsobu spravování věcí veřejných. [72] I skrze tento způsob má oprávněná autorita povinnost odpovídajícím způsobem směřovat k životu v míru pro ty, kteří jsou této autoritě podřízeni. [73] Proto je možné říci, že se tato teorie spravedlivé války skládá ze tří základních částí: právo k válce (*ius ad bellum*), právo ve válce (*ius in bello*) a právo k míru (*ius ad pacem*), přičemž právo k míru bylo – nově nad rámec tradice – přidáno Weigelem pro zdůraznění, že v každém uvažování o použití síly musí být zakotveno základní směřování ke konečnému účelu použití síly ve smyslu politické zodpovědnosti – a tím je právě mír. A to mír ve společenském slova smyslu, kterým je, jak autor přejímá od Augustina, „*tranquillitas ordinis*“ (klid řádu) [74] spočívající na svobodě a spravedlnosti.

Weigel zdůrazňuje, že díky absenci etické diskuze o smysluplnosti a platnosti teorie o spravedlivé válce v době od konce druhé světové války až do začátku 90. let minulého století došlo u mnoha jejích současných vykladačů k nesprávnému pochopení politického kontextu této teorie a tím i k možným desinterpretacím v současné diskuzi o Irák. Za jednu z nejzávažnějších desinterpretací Weigel považuje pojetí teorie o spravedlivé válce ve smyslu „*presumption against violence*“, [75] tedy především jako kritériologie pro posuzování jednotlivých případů, ve kterých není možné pokládat válku za morálně akceptovatelnou. Takováto kritériologie v rukách vnějších pozorovatelů bez politické odpovědnosti pak může vést k nesprávnému odmítnutí války.

Weigel dovozuje: právě proto, že válka sama o sobě vždy nutně musí zůstat prostředkem, je cílem teorie o spravedlivé válce poskytnout oprávněné autoritě orientaci, aby tento prostředek byl zvolen ve správný čas a tak opravdu vedl k *tranquillitas ordinis*. Jakmile se cílem teorie o spravedlivé válce stane ochrana proti použití síly, dostává se celá argumentace do bludného logického kruhu. Jestliže bude – tak jak to dle Weigela odpovídá historickému kontextu této teorie – vnímáno učení o spravedlivé válce jako součást politické teorie, která má vést k *tranquillitas ordinis*, pak je možné odpovídajícím způsobem pojetí jednotlivé podmínky této teorie ve vztahu k situaci po 11. září 2001 a ve vztahu k situaci současného ohrožení ze strany Iráku.

Klid světového řádu v současné době čelí závažné hrozbě (grave threat) především pro skutečnost, že „zlotřilé státy“ [76] získávají zbraně hromadného ničení a spolupracují s teroristy. Protože se tato hrozba po 11.9. 2001 bezprostředně dotýká i Spojených států, je v současné době její odvrácení jak morální povinností ve vztahu ke světovému řádu, za jehož rozvíjení [77] mají Spojené státy zodpovědnost, tak zároveň národním zájmem USA. Obě je dle Weigela eticky provázáno. Tato skutečnost dává východisko pro posouzení základních podmínek teorie spravedlivé války v kontextu současné politické situace a charakteru:

a) spravedlivý důvod

Weigel vysvětluje, že po druhé světové válce je v etické reflexi jako jediný spravedlivý důvod přijímána obrana proti agresi a vyslovuje zásadní přesvědčení [78], že za současného stavu světového dění, kdy **se agresivní nedemokratické režimy snaží získat zbraně hromadného ničení a mají dlouho trvající vztah s teroristickými organizacemi, je nutno hodnotit tuto situaci již samu o sobě ve smyslu probíhající agrese**, a tedy jako odpovídající spravedlivý důvod [79] pro vojenský zásah dle kritérií teorie spravedlivé války.

Tím autor velmi jasně odpovídá „ano“ na otázku, zda je preventivní válka v rámci teorie spravedlivé války akceptovatelná. Weigel za takovéto situace také odmítá protiargument

o nedovoleném porušení suverenity „zlotřilého státu“, neboť tento vzhledem k svému chování nesplňuje charakteristiku suverénního pro absenci i minimálního souhlasu s minimálními mezinárodními normami. [80]

b) legitimní autorita

Nejprve autor polemizuje s tvrzením, že z důvodu, že události 11. 9. byly zapříčiněny nemorálním hegemonistickým chováním americké vlády, nemá vláda morální právo na tuto hrozbu odpovídat silou. Vyvozuje, že i kdyby se připustila vina americké vlády [81], přesto i v takovéto situaci je vláda povinna starat se o dobro svých občanů a musí je bránit, neboť takové chování je pro výkon vlády konstitutivní. Ve své argumentaci se odvolává na protestantského teologa Davida Yeaga a cituje jeho výrok:

„Vláda, která odmítla zajistit bezpečnost občanů a vykonávat soud nad špatným z důvodu svého pocitu viny za své minulé hříchy, by pouze přidala do svého katalogu přečinů další hřích zanedbání povinnosti.“ [82]

Dále odpovídá na otázku, zda musí být každé použití síly v mezinárodním měřítku a konkrétně nyní v situaci iráckého krize odsouhlaseno Radou bezpečnosti OSN nebo minimálně aliančními partnery. Weigel odpovídá, že nikoliv a uvádí čtyři důvody:

1. Charta OSN jasně deklaruje právo na sebeobranu, které nepotřebuje schválení OSN. [83]
2. Není možné přiřknout svrchovanou etickou autoritu pěti stálým členům Rady bezpečnosti, protože jejich rozhodování není vedeno etickými měřítky, ale měřítky politickými na základě vlastních národních zájmů.
3. Rada bezpečnosti již v rezoluci č. 1441 rozhodla, že nesplnění povinností uložených touto rezolucí bude mít vážné důsledky a každý rozuměl [84], že vážnými důsledky je míněna intervence. A protože v současné době není Rada bezpečnosti ochotna použít sílu jako odpovídající prostředek k naplnění společného cíle, je toto jednání rady jako celku neetické, neboť rozhodnutí pro cíl bez ochoty k použití nutných prostředků není z etického pohledu seriózní. Z tohoto důvodu je povinností těch, kteří mají možnost odpovídající prostředky použít, tak učinit, a tím naplnit rozhodnutí Rady bezpečnosti, a tímto způsobem přispět k posílení světového řádu.
4. Dle učení Katechismu katolické církve [85] je místem, kde takovéto rozhodnutí má být učiněno, legitimní veřejná autorita, která má dostatečné informace. [86] Toto rozhodování tedy nepřísluší církevním představitelům, ani intelektuálům. [87]

Zajímavá je autorova poznámka, že souhlas aliančních partnerů je sice otázka politické rozvahy a nemá tedy etický charakter, nicméně „... definování hranic pro unilaterální akci provedenou za určitých okolností z důvodu obrany své legitimacy je zásadní úkol pro vývoj tradice spravedlivé války“. [88]

c) poslední možnost

Weigel zdůrazňuje, že poslední možnost nemůže být chápána matematicky a časově [89], jako postupné po sobě chronologicky jdoucí vyčerpání všech myslitelných možností nevojenského řešení, a dovozuje, že tato interpretace vede k pouze k většímu ohrožení. Proto definuje:

„... „poslední“ v (pojmu) „poslední možnost“ může znamenat „jediná“. Za okolností, kdy existuje hodnověrný důvod k víře, že nevojenská řešení jsou nedosažitelná nebo neúčinná.“ [90]

Ve vztahu k případu Irák pak probírá nevojenská řešení, která se do současné doby dle jeho názoru ukázala jako neúčinná či nedostatečná (kontrolní inspekce, vojenské odstrašování) a dále konstatuje, že nebezpečí zisku atomové zbraně je nutno vnímat ne ve vztahu k otázce „zda“ ale k otázce „kdy“.

A dovozuje, že v rámci Iráku vlastníčího atomovou zbraň by byla zásadně omezena možnost zabránit ze strany OSN a USA represím vůči národnostním menšinám a politickým či náboženským skupinám.

Na základě tohoto rozboru dochází k závěru, že v situaci krize okolo Iráku je v rámci teorie o spravedlivé válce možno hovořit o válce jako poslední možnosti. [91]

d) **proporcionalita**

Weigel vyjadřuje své mínění, že i tato podmínka pro eticky akceptovatelné vedení války je naplněna. Jeho argumenty však nejsou eticky relevantní a odvolávají se na názory expertů.

Etický charakter má naopak jasná Weiglova deklarace, že největší škody pro světový řád by vznikly v situaci, kdy by Husajnovi bylo dovoleno vzdorovat svému odzbrojení.

Weigel také v rámci doplnění teorie spravedlivé války o *ius ad pacem* podtrhuje morální povinnost vypracovat koncept míru pro Irák po skončení války. [92] Pozoruhodná je jeho myšlenka na závěr hodnocení všech podmínek ospravedlnitelnosti války v Iráku:

„Porážka humanity [93], kterou bude reprezentovat použití poslední možnosti, tedy vojenské intervence z důvodu prosazení odzbrojení Iráku, může být vykoupena vznikem nového, svobodného a stabilního Iráku.“ [94]

Dne 10. února 2003 přednesl Michael Novak v rámci sympozia konaného na vatikánské ambasádě Spojených států amerických v Římě svůj příspěvek k diskuzi o etickém posouzení možné války v Iráku. [95]

Hlavním argumentem tohoto příspěvku je tvrzení, že etické hodnocení eventuální války proti Husajnovi nemá nic společného s žádnou teorií preventivní války, protože nový útok na Irák by – jestliže by k němu došlo – byl ve své podstatě pouze pokračováním spravedlivé války z února 1991. Novak přichází s argumentací, že tato válka byla pouze přerušena, aby bylo možné vyjednávat podmínky kapitulace se Saddámem Husajnem. Nicméně Irák vyjednané podmínky včetně poslední rezoluce č. 1441 Rady bezpečnosti OSN trvale neplní.

Závažnost této skutečnosti neplnění podmínek ze strany Iráku se změnila po nuceném vstupu USA do nové asymetrické války po 11. září 2001. [96] Ačkoliv tuto válku není možné hodnotit jako válku podle všech kritérií uvedených v teorii spravedlivé války, neboť tato jsou vázána na klasické vedení války (např. nebyly zde vojenské přípravy, ani viditelné známky bezprostředně hrozícího nebezpečí [97], ani autorita nepřátelského státu), je přesto eticky jasné, že 11. září bylo činem agrese válečného charakteru, které do budoucna čelit a kterou předcházet je morální povinností vlády. Na jejích bedrech spočívá také právo ale především i povinnost rozhodnout, jak ochránit své občany. [98] Oni jediní také v tomto typu války mají přístup ke zpravodajským informacím, které jsou po etické rozhodnutí takového charakteru v současné době potřebné.

Na základě této skutečnosti je pak nutno eticky posuzovat pro a proti různých forem postupu v případě Iráku:

Ze strany Iráku je zde zásadní hrozba použití chemických a biologických zbraní, jež je teroristickými cestami realizovatelná kdekoli v rámci euroamerické civilizace. A to opět bez výše

zmíněných charakteristik klasické války a s hrůznými následky. A protože není možné exaktně a precizně zjistit velikost takového rizika – které však s jistotou existuje – je nemožné, aby toto riziko veřejné autority na sebe braly bez protiaktivit, pouze s nadějí, že se eventuálně nemusí naplnit. Jejich povinností je jednat na základě pravděpodobnosti útoku.

Čekat je eticky nepřijatelné, neboť tím veřejná autorita neplní jedno ze svých základních poslání, a to chránit sobě svěřené. Z toho Novak vyvozuje povinnost veřejné autority jednat tak, aby v Iráku došlo ke změně režimu. A jako poslední – ale také jako jedinou – možnost jak tuto povinnost splnit, jestliže Husajn sám neodejde, vidí omezené a zodpovědné použití vojenské síly.

Celkově je možno říci, že postoje obhájců vojenského zásahu na základě teorie o spravedlivé válce se vyznačují:

- Zásadní představou o nutnosti ctít rozhodnutí oprávněné autority, která má jediná možnost, ale i svrchované právo rozhodnout o tom, zda skutečně byly splněny všechny podmínky, které klade teorie spravedlivé války pro etickou dovolenost (a proto spíše zdůrazněnou etickou povinnost). Touto autoritou jsou zásadně a jediné představitelé státní moci.
- Je zde možné vnímat velkou a hlubokou důvěru v dobré úmysly [99] politické garnitury [100] a významnou skepsi vůči OSN a jeho dlouhodobému přínosu k vytváření světového řádu ve smyslu zdůrazňovaného *tranquillitas ordinis*. [101]

Struktura etické argumentace se jasně a bezchybně drží teorie o spravedlivé válce, dochází však k výraznému a v některých případech i zcela zásadnímu [102] předefinování obsahu jednotlivých podmínek nutných dle této teorie k naplnění legitimního rámce pro použití síly.

2. Etická argumentace proti vojenskému zásahu

Spektrum institucí i jednotlivců, kteří zveřejnili své argumenty proti válce v Iráku, je početně mnohem větší a sociálně nesrovnatelně pestřejší, než jaké je možno nalézt u zastánců použití síly.

2.1 Etická argumentace proti válce v Iráku na politické úrovni

Argumentace představitelů jednotlivých vlád především v evropských zemích, kteří ve svých postojích zaujímali negativní stanovisko k použití síly proti režimu Saddáma Husajna a v jejichž vyjádřeních je možné nalézt určitou etickou rovinu, se od sebe zásadně neliší a je možno ji shrnout do následujících velmi jednoduchých bodů:

- Zatím nebyly vyčerpány všechny nevojenské prostředky na řešení nutného odzbrojení Iráku, to znamená, že není možné mluvit o válce jako o poslední možnosti, která zůstala. [103]
- Eventuální unilaterální akce by destabilizovala celý dosavadní mezinárodní právní řád, a proto znamená zásadní ohrožení budoucího mírového světového uspořádání. [104]
- Odhad destabilizujících následků války je velmi znepokojující a nedává jasnou odpověď ve smyslu proporcionality. [105] – Tato argumentace je však v politických prohlášeních zastoupena s velmi malou frekvencí.

Je možno hodnotit, že politická prohlášení představitelů nemluví o absolutní etické nedovolenosti použít v konfliktu s Irákem vojenskou sílu. [106] Ve skutečnosti se ve všech prohlášeních objevují dvě základní etické námitky, které vycházejí z teorie o spravedlivé válce: válka je možná teprve jako poslední možnost, legitimní autoritou je pouze Rada bezpečnosti OSN a částečně i argument o reciprocitě způsobených škod a získaného dobra.

Mnohem více argumentů však vyznívá naprosto pragmaticky v duchu volby nejvhodnějšího prostředku.

2.2 Etická argumentace proti válce v Iráku ve stanoviscích církví a církevních organizací [107]

Všechna dostupná vyjádření křesťanských církevních představitelů a organizací byla ve vztahu k postupu ve věci iráckého konfliktu – nehledě na zemi, z které se ozývala a na denominaci, ke které patřila – před započítím války významně proti použití silových prostředků pro řešení nastalé situace. [108] Etická argumentace, z které tato obrovská šíře různých prohlášení a výzev, dopisů i deklarací vychází, však je velmi podobná. [109] Zásadní argumenty v nich obsažené jsou velmi podobné jako v argumentaci politiků, kteří válku odmítají:

- ❑ Jedinou legitimní autoritou v dané kauze je OSN se svojí Radou bezpečnosti, a proto jakákoliv unilaterální akce je neetická. [110]
- ❑ Nejsou vyčerpány mírové prostředky, a proto v nemůže být uvažováno o poslední možnosti, kterou je válka [111] (nesplnění podmínky *ultima ratio*).
- ❑ Argument o nesplnění podmínky *ultima ratio* je však mnohdy prohlouben zásadním tvrzením, že změna režimu – ačkoliv diktátorského – sama o sobě není důvodem, který by za jakýchkoliv podmínek legitimoval válku, neboť ta je možná pouze z důvodu sebeobrany. [112]
- ❑ Společným hlasem je jednoznačná podpora pokračování inspekcí, které budou mít záštitu mezinárodního společenství. [113]
- ❑ Na rozdíl od politických prohlášení v argumentech církví hraje velmi zásadní roli pro nesouhlas se zásahem také argument destabilizace regionu a celého světového řádu. [114]
- ❑ Církevní prohlášení také někdy obsahují zdůraznění faktu, že obvinění vůči Husajnovi mají pouze hypotetický charakter. [115]
- ❑ Je zdůrazňován obsahový rozdíl mezi terorismem, který ohrožuje svět, a iráckou krizí jako takovou. [116]

Velmi jednoznačným a silným shrnutím křesťanských postojů a křesťanské argumentace je prohlášení kardinála Pio Laghi, papežského vyslance k prezidentu Bushovi, po jeho setkání s americkým prezidentem dne 5. 3. 2003:

„Svatý stolec zastává názor, že stále existují mírové přístupy v kontextu širokého dědictví mezinárodního práva a institucí, které pro tento účel existují. Rozhodnutí o použití vojenské síly může být učiněno pouze v rámci Spojených národů, ale vždy musí vzít v potaz vážné důsledky takového ozbrojeného konfliktu: utrpení iráckého lidu i těch, kteří budou zapojeni do vojenských operací, a dále nestabilitu v oblasti i novou propast mezi islámem a křesťanstvím.“

Argumenty z církevního prostředí velmi jasně a v mnoha případech s přímým odvoláním se na teorii spravedlivé války dovozují, že její podmínky v klasické formě, tak jak jsou pře-

dávány křesťanskou tradicí, nebyly jednoznačně naplněny. Tato prohlášení téměř žádným způsobem nereflktují eventuální nutnost předefinovat jednotlivé podmínky pro možnost použití síly na základě změněného charakteru asymetrického ohrožení.

Celkově je tedy možné shrnout, že argumenty církví polemizují s dovoleností použití síly v Iráku na základě teorie spravedlivé války a dle dostupných informací zpochybňují při unilaterální akci:

- ❑ nutnou premisu legitimní autority,
- ❑ oprávněný důvod, kterým může být jen jasná sebeobrana,
- ❑ vyčerpání všech nevojenských možností před užitím síly.

Samozřejmě je, že v rozdílném duchu a s významně jiným důrazem než církevní prohlášení směřovaná vůči politikům jsou napsána prohlášení vojenských biskupů USA a Velké Británie, jež se obracejí na vojáky katolického vyznání a zaujímají postoj k jejich předpokládané a rozkazem dané účasti na konfliktu. Tato prohlášení reflektují situaci, kdy vojáci budou či jsou konfrontováni s rozkazem, který vychází z legitimního politického rozhodnutí vlády a kterého neuposlechnout by znamenalo zpronevěřit se vojenské přísaze.

Právě z důvodu, že armáda je poslána do konfliktu zcela legálním způsobem a z pohledu ozbrojených sil legitimní autoritou, která má největší přehled o situaci a nejkompexnější informace, je možné, aby se na takovém konfliktu s čistým svědomím podíleli i katoličtí vojáci. [117] Povinnost odepřít poslušnost by byla závazná pouze v případě, že by z politického rozhodnutí vyplývalo jednoznačné a trvalé zneužívání základních lidských práv. [118]

2.3 Etická argumentace proti válce v Iráku na základě nepřekročitelnosti mezinárodního práva

Mezi nejčteněji zastoupené odpůrce preventivní války v Iráku patří autoři, kteří neetičnost použití síly přímo odvozuji z konfrontace takového aktu s mezinárodním právním řádem. [119] Formu argumentace této skupiny je z etického pohledu možno charakterizovat jako ztotožnění etických důvodů s právními, a to z podstaty věci. [120]

Zásadní argument zní: každé porušení mezinárodního právního řádu má za následek nejen bezprávní stav v dané věci, ale – a to je mnohem závažnější – vede zásadním způsobem k destabilizaci celého právního řádu, a tím k ohrožení jediné funkční mírové platformy, kterou tato zeměkoule má a která je založena na dodržování závazků a právních norem zakotvených v Chartě OSN. [121] Porušení těchto norem vede zpět k situaci práva mocnějšího [122] a je na cestě k trvale udržitelnému světovému míru významným krokem zpět. Proto je výsostně eticky nepřijatelné.

Tento argumentem je pak z pohledu mezinárodního práva podpořen rozbořen stavu v kauze Irák [123] a konstatováním, že podle současného stavu mezinárodního práva [124] je preventivní [125] akce v případě Husajnova režimu odporující právu, a proto nepřijatelná.

Argumenty proti válce v Iráku z absolutní pozice mezinárodního práva jsou z etického pohledu vázány na premisu nutnosti vytvořit základní etické principy lidského chování na celosvětové úrovni pozitivním deklaratorním způsobem. Tato premisa není v žádném případě všeobecně eticky přijímána, a proto je tato forma zdůvodnění spojena se zásadní diskuzí o prameni obecných etických hodnot.

2.4 Etická argumentace proti válce v Iráku z pozice konceptu preliminární etiky

Za samostatný a originální je možno považovat způsob posuzování dovolenosti válečného konfliktu v Iráku z pozice dr. Gerharda Beestermöllera z Institutu pro teologii a mír [126] v Hamburku. Svůj pohled popsal ve studii „Krieg gegen den Irak-Rückkehr in die Anarchie der Staatenwelt?“. [127]

Autor této studie konstatuje, že srovnání dosavadních argumentů, které hovoří pro a proti použití síly k řešení irácké otázky, vede k závěru, že důvody pro a proti není možné v žádném případě vnímat jako kontradiktorně se vylučující. [128] To je jeden z důsledků celkového stavu, ve kterém jsou argumenty v důsledku posuzovány z velké části pragmaticky a chybí jim základní etický rámec. [129] Proto základním požadavkem pro etické posouzení argumentů v kauze Irák je navrhnout etický rámec, který by reflektoval celkový skutečný stav. [130] Beestermöller se při jeho návrhu inspiroval principy obsaženými ve spisu Immanuela Kanta, „O věčném míru“. V návaznosti na Kantovu terminologii také nazývá svůj koncept preliminární [131] etikou.

Základním východiskem pro vytvoření etického rámce a pro následné posouzení etické legitimacy eventuálního použití síly v kauze Irák jsou pro Beestermöllera následující teze:

- ❑ Situace OSN a především Rady bezpečnosti neumožňuje oprávněně se domnívat, že její rozhodnutí bude vždy ve věcech použití síly odpovídat legitimitě platného mezinárodního práva [132], k níž patří integrálně také etická povinnost ochrany diskriminovaných. [133]
- ❑ Z tohoto důvodu není možné vnímat naplnění právního řádu Charty OSN jako nejvyšší kritérium etického jednání při řešení mezinárodních problémů.

Důvodem pro tato dvě tvrzení jsou principy, na kterých je založeno rozhodování v Radě bezpečnosti OSN, kde jednotlivé státy hlasují podle svých národních politických zájmů. A proto – jak je ze zkušenosti velmi dobře zřejmé – buď není možné dojít k rozhodnutí, nebo může toto rozhodnutí z principu dokonce hájit pouze partikulární zájmy.

- ❑ Přesto v současné době vznikají konfliktní situace, ve kterých jsou zásadním způsobem pošlapávána lidská práva a lidská důstojnost.

Z tohoto důvodu se zdá nutné, aby existovala možnost zasáhnout ve prospěch takovéto situace i v případech, že Rada bezpečnosti nebude z politických důvodů schopna aktivně jednat. [134]

- ❑ Je však naprosto nutné aby takovouto akcí nedošlo k poškození procesu směřujícího k světovému mírovému uspořádání, ve kterém bude existovat garance neválčení a který je možné vnímat jako cíl. [135]

Za této situace Beestermöller navrhuje využít učení o spravedlivé válce jako východiska pro určení etického rámce, který by dával kritéria pro eticky správné použití síly v rámci právního řádu OSN, a zároveň vytvářel kritéria pro možné použití síly i bez mandátu OSN. [136]

Teorii o spravedlivé válce jako východiska navrhuje proto, že je možné ukázat, že v složitých situacích světového dění posledního období, jako byla např. intervence v Kosovu, právě kritéria teorie spravedlivé války byla brána jako východisko pro etický diskurz ohledně dovolenosti jednat. V této souvislosti Beestermöller cituje také dopis amerických intelektu-

álů na podporu politiky prezidenta Bushe, který se odvolává na tuto teorii jako na společné dědictví křesťanské, židovské i islámské kultury. [137] Dále tvrdí, že legitimitu světového pořádku založeného na právním řádu OSN není možné vnímat jako absolutní [138], ale že je odvozena od schopnosti tohoto řádu být pokrokem na cestě ke světovému mírovému uspořádání.

Z tohoto důvodu také veškeré akce, které nemají schválení Rady bezpečnosti svoji etickou oprávněnost odvozují od stejného principu: nakolik přispívají na cestě k světovému mírovému uspořádání. [139]

Zásadní otázkou se však za takovéto situace stává, jaká další konkrétní kritéria musí splňovat stát či skupina států, která má mít etické právo – a pak nejen právo ale i povinnost – zasáhnout mimo rámec Rady bezpečnosti, aby jejich jednání skutečně přispívalo ke světovému mírovému uspořádání. [140] Jestliže by totiž takováto obecně akceptovatelná kritéria neexistovala, pak by bylo nutné v konečném důsledku tvrdit, že každá akce mimo rámec Rady bezpečnosti vede k návratu práva silnějšího, které popírá cestu k světovému mírovému uspořádání jako ke konečnému cíli. A z tohoto důvodu by za žádných okolností i při sebevětší nouzi nebylo eticky správné jednat mimo rámec mandátu OSN. [141]

Při stanovení těchto kritérií Beestermöller postupuje s následnou logikou:

- ❑ Základním předpokladem se musí stát, že ten, kdo takto jedná, je povinen jednat primárně pouze z důvodu odvrácení ohrožení míru a podpory všeobecných lidských práv.
- ❑ Tyto motivy jeho jednání musí být navenek rozpoznatelné.
- ❑ Užití teorie spravedlivé války v rámci preliminární etiky znamená, že je nutné jednotlivá kritéria této teorie koncipovat v kontextu vyššího nároku na dovolenost války, než jaký byl při vzniku těchto kritérií požadován [142] a v jakém byly doposud používány.

Proto je třeba upřesnit, co je nutno chápat:

a) pod pojmem **správný úmysl – intentio recta**:

Ten je mnohdy pojednáván pouze okrajově, ale pro Beestermöllera se stává klíčovým: Autor dovozuje, že jako eticky akceptovatelná může být vnímána pouze válka, která splňuje veškerá vnější kritéria spravedlivé války,

a zároveň

- ❑ cílem legitimní autority je primárně odvrácení ohrožení míru a podpora všeobecných lidských práv nehledě na jiné zájmy,
- a zároveň
- ❑ legitimní autorita se cítí zavázána v hodnotově identickém případě ohrožení jednat stejně kdekoli na celém světě nezávisle na svých zájmech. [143]

b) pod pojmem **legitimní autority mimo autoritu Organizace spojených národů**: [144]

Beestermöller dovozuje, že legitimní autoritou může být stát (nebo skupina států) za následujících předpokladů:

- ❑ OSN není schopna jednat nebo zneužívá právní procesy v Radě bezpečnosti k prosazení partikulárních zájmů.
- ❑ Legitimní autorita – stát vnímá své konání nejen jako právo jednat, ale i jako povinnost, jež podporuje cestu k dosažení světového mírového uspořádání [145], a to i ve všech obdobných případech. [146]

- ❑ Legitimní autorita-stát, který se v žádném ze svých ostatních mezinárodních vztahů nedopouští stejných ohrožení na cestě k dosažení světového mírového uspořádání, proti kterému sám vystupuje.

c) pod pojmem spravedlivý důvod:

Autor dovozuje, že spravedlivým důvodem může být pouze případ takového jednání státu, které celkově, zásadně a nepřijatelně ohrožuje světový řád [147], tedy jednání, které v případě, že by se stalo všeobecným pravidlem, by znemožnilo cestu k dosažení světového mírového uspořádání.

Spravedlivý důvod je vždy také třeba vnímat v kontextu chování dalších států, neboť současná situace světového společenství je charakterizována vzájemnými vztahy ohrožení a koalic, které nutně musí být brány v potaz a hrají významnou roli v posuzování. [148]

d) poslední možnost – ultima ratio:

Beestermöller zde zdůvodňuje stejně jako George Weigel a Michal Novak [149], že poslední možnost je nutno chápat ve smyslu „nejzazší“ [150], nikoliv poslední.

A doplňuje:

„Použití síly se nemůže stát legitimním, jestliže by nebezpečnost státu mohla být rozhodujícím způsobem zlomena v případě, že se státy, které jsou ochotny k válce, zasadí v jiných konfliktech o spravedlivé řešení.“ [151]

e) pod pojmem naděje na úspěch:

Autor zdůrazňuje v kontextu směřování k dosažení světového mírového uspořádání nutnost posuzovat úspěch z dlouhodobého hlediska s celkovou perspektivou dosažení cíle. [152]

Na základě takto rozpracovaných kritérií Beestermöller v poslední části své studie [153] přistupuje k etickému zhodnocení možného použití síly v případě iráckého ohrožení a na základě vypracovaných kritérií hodnotí etickou legitimitu možného zahájení války proti Iráku:

a) legitimní autorita

Autor dovozuje, že je důvodné se domnívat, že USA ochranou práv a zajištěním bezpečnosti zakrývají vlastní zájmy, které jsou z pohledu oprávněné autority nelegitimní. Jedním ze základních důvodů pro toto tvrzení je z pohledu autora skutečnost, že Spojené státy samy jednájí v Radě bezpečnosti způsobem, který z pozice hospodářské a politické síly prosazuje partikulární zájmy. [154]

Dále autor ukazuje, že USA není připravena jednat obdobně jak navrhuje v kauze Irák i v jiných situacích ohrožení světového řádu obdobného rozsahu, jestliže v těchto případech není zastoupen jejich národní partikulární zájem. [155] Na základě těchto zjištění Beestermöller uzavírá:

„USA schází, takový je nutno učinit závěr, legitima auctoritas k válce proti komukoliv, neboť její politika není zacílena ve světě států na podporu nebo alespoň na absenci destrukce takového právního stavu, který by zavazoval i Ameriku.“ [156]

b) spravedlivý důvod

Zde jsou autorem vysloveny pochybnosti, zda je možné považovat ohrožení, jež představuje Irák za více ohrožující než jaké vyplývá z chování jiných zemí v regionu, a zda americká

podpora Izraele, který bezprávně potlačuje Palestince, nestaví situaci spravedlivého důvodu do pochybného světa. Dále zpochybňuje možnost, že změnou režimu v Iráku dojde k uklidnění v regionu. Beestermöller dovozuje, že jestliže tyto pochybnosti platí, pak neexistuje spravedlivý důvod pro válku proti Iráku. [157]

U ostatních podmínek, které vyplývají z teorie spravedlivé války v kontextu Beestermöllerem navržené preliminární etiky, jsou na základě interpretace doložených faktů vysloveny obdobné vážné pochybnosti jako u spravedlivého důvodu. [158]

Závěr autora tedy vyznívá v zásadní odmítnutí etické legitimacy možného použití síly proti Iráku:

„Všechny tyto úvahy vzbuzují značné pochybnosti o legitimitě možné války proti Saddámovi. Z etické perspektivy by to byla špatná představa, že USA a jejich spojencům šlo jen o to potvrdit svoji světovou hegemonii ve vztahu k Husajnovi. ... Tato představa by byla nesnesitelná, jestliže by byla splněna klasická kritéria spravedlivé války: že tato válka by byla vedena s mandátem Rady bezpečnosti OSN, ... a že i klasická kritéria diskriminačního a proporčního principu dle ius in bello by byla dodržena. I takováto válka by ale byla nespravedlivá, protože by sloužila jen k tomu, prosadit nelegitimní světové uspořádání.“ [159]

Beestermöllerův pokus o vytvoření celkového etického rámce pro posuzování etické způsobilosti použití síly v extrémních situacích světové politiky je ve své teoretické části možno hodnotit jako jediný, jenž na strukturální etické úrovni řeší problémy současné situace v její komplexnosti. V tom je snad možno říci, že spočívá jeho zásadní význam.

3. Závěr: Celkové zhodnocení

Záměrem této práce bylo porovnat argumentační linie v diskuzi před započítáním války v Iráku, a to z pohledu etických struktur, které se v nich vyskytovaly, a tím vytvořit základ pro jejich posouzení z pohledu obsahové legitimacy.

Na základě předloženého a zpracovaného materiálu je možné se pokusit o následující hodnocení:

1. V drtivé většině vycházejí argumentace všech zúčastněných z principů obsažených v teorii spravedlivé války – ať už je toto východisko pojmenováno nebo jen mlčky předpokládáno.
2. Zásadní důvod pro rozdílné etické hodnocení problematiky zásahu v Iráku nespočívá ve struktuře etické argumentace, ale v naprosté rozdílnosti premis argumentace:
 - ❑ Americká argumentace vychází z premisy zvláštního poslání amerického národa ve vztahu k celosvětově platné podobě svobody a spravedlnosti a ze schopnosti jasně rozlišovat mezi dobrem a zlem. Jako legitimní autorita je jednoznačně vnímána primárně vláda státu.
 - ❑ Evropská argumentace vychází jako z premisy z faktu nutnosti udržení nepostradatelné hodnoty jediné celosvětově platné struktury pro zachování minimálního světového řádu, kterým je Organizace spojených národů. [160] Jako legitimní autorita je vnímána primárně OSN.
3. Jediným eticky propracovaným přístupem, který je možné v celé diskuzi zaznamenat a který se pokouší strukturálně reflektovat celkovou šíři současné komplikovanosti etického posouzení daného problému preventivního použití síly v kontextu ohrožení terorismem a proliferace zbraní hromadného ničení, je příspěvek dr. Beestermöllera. [161]

4. Při porovnání etické hodnoty politické argumentace je možné konstatovat, že mnohem relevantnější etickou argumentaci obsahují prohlášení představitelů Spojených států amerických ve srovnání s projevy evropských politiků, jež jsou ve své celé šíři do značné míry z etického pohledu pouze pragmatickými variacemi.
5. Argumentace amerických etiků – příznivců zásahu – v sobě obsahuje velmi silný důraz na víru v dobrou vůli legitimní autority bez nutnosti tuto podrobovat kritice a zkoumat ji.
6. V řadách kritiků zásahu pouze etická argumentace církví v sobě zahrnuje významně (a v případě církví silně kriticky) pojednanou nutnou podmínku z teorie spravedlivé války – rozbor dlouhodobých celkových důsledků eventuálního válečného konfliktu, který se v současné době ukazuje jako zásadní.
7. V celé argumentaci není téměř tematizován a eticky hodnocen zásadní problém spojený se skutečností, že drtivá většina argumentů měla společensky neverifikovatelný charakter, neboť pocházela z informací tajných služeb. [162]
8. Mimo etickou diskuzi zůstává [163] požadavek na vytvoření etických kritérií pro posouzení vztahu nepredikovatelného teroristického ohrožení a možností preventivního použití síly.

Cesta k dosažení světového mírového uspořádání, tak jak ho ve své encyklice *Pacem in terris* s odvážnou nadějí představil papež Jan XXIII., je cestou, která bude s velkou pravděpodobností ještě velmi dlouhá. A bude to cesta, která mnohdy bohužel povede také s velkou pravděpodobností temnými zákoutími našeho často slzavého údolí. Smyslem této práce snad může být, že nabídne alespoň nepatrný záchytný bod při budoucích náročných požadavcích na etického posouzení dramatických okamžiků v životě světového společenství.

Tato studie je jedním z výsledků studijního pobytu autora na Institutu pro teologii a mír v Hamburku, který byl podpořen a částečně hrazen jak grantem Karlovy univerzity, tak vysláním na stáž ze strany NGŠ.

Poznámky a literatura:

- [1] Takto např. popisuje italskou pozici Rebertto MENOTTI, Aspen Institut Řím. In: *Internationale Reaktionen auf die Irak-Politik der USA 2002*, Studien zur internationalen Politik, Heft 1 (2003), Institut für Internationale Politik an der Universität der Bundeswehr, Hamburg, str. 37-44.
- [2] Troufám si tvrdit, že na rozhodování politiků má významně větší vliv než na veřejné mínění.
- [3] Článek k tomuto tématu viz *Lidové noviny*, *Orientace*, Brian WHITMORE, Tajemní neokonzervativci, 18. 12. 2004.
- [4] Viz Georg WEIGEL, Exorcising Wilson's Ghost – Morality und Foreign Policy. In: *America's Third Century*, in: *American Interests, American Purpose*, The Washington Papers/139.
- [5] Učitel např. Paula Wolfowitz na Chicagské univerzitě, zastávající návrat k hodnotám klasické řecké filozofie, zdůrazňující mimo jiné postavení elit, které nemohou vysvětlovat hloubku pravdy celé společnosti, a proto v návaznosti na Platonovo učení mají právo ve vztahu ke neobeznámené celkové společnosti uvažovat v pojmech „vznešená lež“ či mýtus. To je cesta, jak uniknou nebezpečnému relativismu mělkých pravd pro všechny.
- [6] *Senior Fellow of Ethics and Public Policy Center*, Washington – www.eppc.org.
- [7] Viz pozn. 4, str. 2.
- [8] Rovnost daná Bohem skrze stvoření všem lidem, a tedy pro všechny lidi pochopitelná, tak chápáno např. G. Weiglem.
- [9] "Our nationalism is unlike others, in that our very nationhood is bound up with and is meant to give expression to the idea of freedom." In: Charles KRAUTHAMMER, Isolationism: A. Riposte, *The National Interest* 2 (1985-1986), str. 155.

- [10] Proto Americká národní strategie "... will be based on a distinctly American internationalism **that reflects union of our values** [které jsou z podstaty lidsky všeobecné, pozn. autora] **and our national interest**". In: *The National Strategy of the United States of America*, September 2002, str. 1.
- [11] Viz Tom J. FARER, The interplay of domestic politics, human rights, and U.S. foreign policy. In: *Wars on Terrorism and Iraq*, ed. Thomas G. Weiss, Margaret E. Graham and John Goering-Routledge, New York 2004, str. 44-46.
- [12] Míněno ne v politickém smyslu ale jako opozitum k řešení radikálnímu.
- [13] Což je jen jiné jméno kulturní expanze svobodného trhu, a tím i individuální svobody člověka.
- [14] "So war is our fate." In: Tom J. FARER, viz pozn. 9, str. 44.
- [15] "And we will extend peace by encouraging free and open societies on every continent. Building thus just peace is America's opportunity, and **America's duty**," G. BUSH Jun., West Point Academy, 1. 6. 2002. "Today, humanity holds in its hand the opportunity to further freedom's triumph over all foes. **The United States welcomes our responsibility to lead in this great mission**." In: *The National Strategy of the United States of America*, September 2002, str. iii.
- [16] "For much of the last century, America's defense relied on the Cold War doctrines of deterrence and containment. In some cases, those strategies still apply. But new threats also require new thinking. **Deterrence** – the promise of massive retaliation against nation – **means nothing** against shadow terrorist networks with no nation or citizens to defend. **Containment is not possible** when unbalanced dictators with weapons of mass destruction can deliver those weapons on missiles or secretly provide them to terrorist allies." G. BUSH Jun., West Point Academy, 1. 6. 2002.
- [17] "When it comes to the common rights and needs of men and women, there is no clash of civilizations. The requirements of freedom apply fully to Africa and Latin America and the entire Islamic world. The peoples of the Islamic nations want and deserve the same freedom and opportunities as people in every nation. And their governments should listen to their hopes." G. BUSH Jun., West Point Academy, 1. 6. 2002.
- [18] Viz odpověď J. Kirkpatrickové na otázku: „Může být demokracie zavedena zvnějšku pomocí vojenské síly?“ – „Určitě. Samozřejmě, že nebude tak spolehlivá, silná a živá, dokud se s ní společnost neztotožní. Jak důležité byly vnější síly pro osvobození východoevropských zemí... In: *Respekt*, 18. 10. 2004, str. 16.
- [19] "Even in China, leaders are discovering that economic freedom is the only lasting source of national wealth. In time, they will find that social and political freedom is the only true source of national greatness." G. BUSH Jun., West Point Academy, 1. 6. 2002. "This hope flows from a key premise of neo-conservative grand strategy: given the opportunity, ordinary people will prove to be Homo economicus, rational maximasers of their material well-being." In: Tom J. FARER, viz pozn. 9, str. 45.
- [20] "All men are created equal," *Vyhlášení nezávislosti*, 1776.
- [21] *The National Strategy of the United States of America*, September 2002, str. 1.
- [22] A mnohdy právě silou.
- [23] Tedy prostředků, které odpovídají realitě válečného stavu.
- [24] *The National Strategy of the United States of America*, September 2002, str. 1 [překlad vlastní].
- [25] "We must stand up for security, and for the permanent rights and hopes of mankind. By heritage and by choice, the United States of America will make that stand. And, delegates to the United Nations, you have the power to make that stand, as well." G. BUSH Jun., Generální shromáždění OSN, 12. 9. 2002.
- [26] "In the battle of Iraq, the United States and our allies have prevailed. ... In this battle, we have fought for the cause of liberty, and for peace of the world. ... The battle of Iraq is one victory in a war on terror that began on September the 11, 2001 – and still goes on." G. BUSH Jun., letadlová loď Abraham Lincoln, 1. 5. 2003. V této souvislosti je zajímavá poznámka Gillese Andreani, že v americkém historickém vnímání války se téměř výlučně jednalo o války, kde proti státu stály spíše kriminální živly než plnohodnotný a do značné míry ctěný sok. In: čtvrtletník *Survival*, London č. 4/2004, str. 35.
- [27] Viz rozhodnutí Kongresu z 10. 10. 2002, které zpřimocňuje prezidenta USA použít ozbrojené síly USA proti Iráku v případě, že užití dalších diplomatických či jiných mírových prostředků nechrání adekvátně bezpečnost USA proti existujícímu nebezpečí ze strany Iráku a že nedojde k prosazení všech rezolucí Bezpečnostní rady OSN §3, b1 <http://www.usembassy.de/policy/d13_3.htm>.
- [28] "Perhaps one reason this administration does not feel the need to consult much with others is **its surety of vision**." Madeleine ALBRIGHT. In: *Foreign Affairs* č. 5/2003, New York, str. 10.
- [29] "Some worry that it is somehow undiplomatic or impolite to speak the language of right and wrong. I disagree. Different circumstances require different methods, but not different moralities. Moral truth is the same in every culture, in every time, and in every place. Targeting innocent civilians for murder is always and everywhere wrong. Brutality against women is always and everywhere wrong. There can be no neutrality between justice and cruelty, between the innocent and the guilty. **We are in a conflict between good and evil, and America will call evil by its name**. By confronting evil and lawless regimes, we do not create a pro-

- blem, we reveal a problem. And we will lead the world in opposing it." G. BUSH Jun., West Point Academy, 1. 6. 2002. Zajímavá je také v této souvislosti poznámka Madeleine Albrightové ve výše zmíněném článku: "I credit Bush for his ambition and for taking political risk he did not have to take. I harbor **no doubts about his sincerity**." Madeleine ALBRIGHT. In: *Foreign Affairs* č. 5/2003, New York, str. 16.
- [30] Především se jedná o rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 678 z roku 1990 a č. 687 z roku 1991.
- [31] V citovaných dokumentech je v originále používán velmi často pojem „preventive“ a „pre-emptive“ jako rovnocenný, což neodpovídá definici preemptivního zásahu dle všeobecného pojetí mezinárodního práva, které preemptivní charakteristiku zásahu odvozuje z nóty amerického ministra zahraničí Webstera britské vládě z roku 1841 v případě zapálení a zničení parníku *Caroline*, který roku 1837 vzlal kanadským povstalcům zbraně i lidské posily pro jejich boj s britskou armádou. Preemptivní zásah je zásadně charakterizován bezprostředním vážným ohrožením ("It will be for that Government to show a necessity of self-defence, instant, overwhelming, leaving no choice of means, and no moment of deliberation"), které již nelze odvrátit žádnými jinými prostředky a nedovoluje žádné další zvažování situace. Z tohoto důvodu používám český výraz **preventivní**, který je rozšířen i na potencionální ohrožení, o které se jedná v diskuzi o terorismu. Viz MOORE, *A Digest of International Law II*, 1906, str. 409, www.yale.edu/lawweb/avalon/diplomacy/britain/br-1842d.htm.
- [32] "The history, the logic, and the facts lead to one conclusion: Saddam Hussein's regime is a grave and gathering danger. To suggest otherwise is to hope against the evidence. To assume this regime's good faith **is to bet the lives of millions** and the peace of the world in a reckless gamble. And this is a risk we must not take. ...But Saddam Hussein has defied all these efforts and continues to develop weapons of mass destruction. The first time we may be completely certain he has nuclear weapons is when, God forbids, he uses one. **We owe it to all our citizens to do everything in our power to prevent that day from coming.**" G. BUSH Jun., Generální shromáždění OSN, 12. 9. 2002. "We cannot wait for the final proof, the smoking gun that comes in the form of a mushroom cloud." G. BUSH Jun in Bob WOODWARD, *Plan of attack*, New York, Simon & Schuster, 2004, str. 202.
- [33] "Some concede that Saddam is evil, power-hungry, and a menace – but that, until he crosses the threshold of actually possessing nuclear weapons, we should rule out any preemptive action. ... many of those who now argue that we should act only if he gets a nuclear weapon, would then turn around and say that we cannot act because he has a nuclear weapon. At bottom, that argument counsels a course of inaction that itself could have devastating consequences for many countries, including our own." D. CHENEY, řeč na 103. národním konventu veteránů válek v zahraničí, 26.8. 2002.
- [34] "America in the year 2002 must ask careful questions, not merely about our past, but also about our future. The elected leaders of this country have a responsibility to consider all of the available options. And we are doing so. What we must not do in the face of a mortal threat is give in to wishful thinking or willful blindness. We will not simply look away, hope for the best, and leave the matter for some future administration to resolve. As President Bush has said, time is not on our side. Deliverable weapons of mass destruction in the hands of a terror network, or a murderous dictator, or the two working together, constitutes as grave a threat as can be imagined. The risks of inaction are far greater than the risk of action." D. CHENEY, řeč na 103. národním konventu veteránů válek v zahraničí, 26. 8. 2002.
- [35] Všechny tři argumenty jsou obsaženy v projevu G. Bushe z 17. 3. 2003, *Lidové noviny*, 19. 3. 2003, str. 12.
- [36] Ibid.
- [37] Především rezoluce č. 1441 z 8.11. 2002.
- [38] "The United Nations Security Council has not lived up to its responsibilities, so we will rise to ours." G. BUSH, 17. 3. 2003, projev před válkou v Iráku.
- [39] Viz např. *Katechismus katolické církve*, can. 2309. Principy zde obsažené jsou široce akceptované jak v rámci křesťanské etiky, tak v rámci teorie mezinárodního práva.
- [40] Ta je zde definována dokonce dvěma způsoby – jako vláda státu, který se musí bránit a jako součást OSN, která naplňuje již přijatá rozhodnutí.
- [41] Významným zdrojem pro tuto část práce je The British road to war: Blair, Bush and decision to invade Iraq. Christoph BLUTH, *International Affairs* č. 5/2004, str. 871-892.
- [42] Ibid. str. 877.
- [43] Odstoupivší ministr zahraničí (pro nesouhlas se zásahem v Iráku) Robin Cook kritizoval Blaira, že se však v této věci dopouštěl sémantických triků, které vzbuzovaly dojem bezprostředního ohrožení, aniž by bylo řečeno něco nepravdivého. In: Robin COOK, *The point of departure*, New York: Simon & Schuster, 2003, str. 214-221. Jako takové je snad možné označit i Blairovo vyjádření před britským parlamentem o Husajnově možnosti použít zbraně hromadného ničení v rozmezí 45 minut, které se pak dle zprávy lorda Butlera ukázalo jako pravdivé pouze pro taktické zbraně, a ne pro zbraně strategické, tedy pro zbraně ohrožující „pouze“ vlastní obyvatelstvo. Viz *Butler Report*, str. 511.
- [44] "At the moment, I accept that association between them is loose. But it is hardening." T. BLAIR, *Oslovení národa*, 20. 3. 2003 (myšleno spojení mezi zeměmi usilujícími o zbraně hromadného ničení a mezi teroristy).

- [45] "So our choice is clear: back down and leave Saddam hugely strengthened; or proceed to disarm him by force. Retreat might give us a moment of respite but years of repentance at our weakness would I believe follow." T. BLAIR, *Oslavení národa*, 20. 3. 2003.
- [46] John MUELLER and Karl MUELLER, "The methodology of mass destruction: assessing threats in the new world order, *Journal of Strategic Studies* 23, 1/2000 str. 164. V této souvislosti se mluví až o 500 000 obětích.
- [47] Televizní debata BBC Newsnight, 6. 2. 2003.
- [48] Použití nervových plynů proti Kurdům v Halabjah a brutální potlačení šíitského obyvatelstva, naposledy po skončení války v roce 1991.
- [49] Prof. dr. Thomas Hoppe, Univerzita Bundeswehru, Hamburk, však tvrdí, že rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1409 z 14. 5. 2002 změnila charakter programu ropa za potraviny takovým způsobem, že se výrazně omezilo zneužívání tohoto programu a zvýšila se možnost podpořit obyvatelstvo (osobní rozhovor). Blair tvrdil opak: "Because of concerns about its inadequacy – and the impact on the Iraqi people – we made several attempts to refine it, culminating in a new UN resolution in May of this year. But it was only partially effective. Around \$3bn of money is illegally taken by Saddam every year now, double the figure for 2000. Self-evidently there is no proper accounting for this money." T. BLAIR, řeč před britským parlamentem 24. 9. 2002. S touto britskou argumentací také nesohlasil odstoupivší ministr zahraničí Velké Británie Robin COOK, in: *The point of departure*. New York: Simon & Schuster, 2003, str. 253.
- [50] "It means, we don't shirk our responsibility. It means that when America is fighting for those values, then, however tough, we fight with her.....working together, side by side." T. BLAIR, řeč v Georg Bush Senior Presidential Library, Washington, 7. 4. 2002. Bluth uvádí, že pro Blaira bylo jedním ze zásadních motivů pro jeho rozhodnutí vyřešení dilematu, nenechat USA jít do vojenské akce naprosto unilaterálně a pokusit se zprostředkovat možnost zapojení OSN a dalších evropských států. Viz BLUTH, str. 875.
- [51] Viz www.number-10.gov.uk/output/Page1727.asp.
- [52] "I am aware, of course, that people are going to have to take elements of this on the good faith of our intelligence service. But this is what they are telling me the British Prime Minister and my senior colleagues." T. BLAIR, řeč před britským parlamentem, 24. 9. 2002.
- [53] "I defy anyone to say that this cruel and sadistic dictator should be allowed any possibility of getting his hands on more chemical, biological or even nuclear weapons." Ibid.
- [54] "That the international community will talk but not act; will use diplomacy but not force; and we know, again from our history, that diplomacy, not backed by the threat of force, has never worked with dictators and never will work. If we take this course, he will carry on, his efforts will intensify, his confidence grows and at some point, in a future not too distant, the threat will turn into reality. The threat therefore is not imagined. The history of Saddam and WMD is not American or British propaganda. The history and the present threat are real." Ibid.
- [55] "And if people say: why should Britain care? I answer: because there is no way that this man, in this region above all regions, could begin a conflict using such weapons and the consequences not engulf the whole world." Ibid.
- [56] Blair se odvolává na zkušenosti Evropy před druhou světovou válkou a na Balkáně na konci minulého století.
- [57] "Prevention is better than cure." T. BLAIR, řeč v Georg Bush Senior Presidential Library, Washington, 7. 4. 2002.
- [58] "We cannot, of course, intervene in all cases but where countries are engaged in terror or WMD business, we should not shirk from confronting them." T. BLAIR, řeč v Georg Bush Senior Presidential Library, Washington, 7. 4. 2002.
- [59] Pouze: "I say: look at Kosovo and Afghanistan. We proceeded with care, with full debate in this House and when we took military action, **did so as a last resort. We shall act in the same way now.**" T. BLAIR v závěru řeči před britským parlamentem, 24. 9. 2002.
- [60] Václav Havel ukončil své prezidentské funkční období 2. 2. 2005.
- [61] Radko KUBIČKO napsal 19. 3. 2003 komentář do *Lidových novin* s názvem Do Iráku ani pěšky, ani na voze a s podtitulem Naši představitelé mají štěstí, že po nich nikdo jasné stanovisko nežadá. Domnívám se, že tyto titulky jsou samy o sobě pravdivě výmluvné.
- [62] *Respekt* 03/2003, str. 16.
- [63] United We Stand Up, *Wall Street Journal*, 30. 1. 2003, Washington.
- [64] "The trans-Atlantic relationship must not become a casualty of the current Iraqi regime's persistent to threaten world security." Ibid.
- [65] Všechny citace *Respekt* 03/2003, str. 16.
- [66] Viz úvaha Petra STEINERA, Václav Havel a invaze do Iráku, *Mladá fronta DNES*, příloha Kavárna, 20. 8. 2005.
- [67] Viz www.ratzingerfunclub.com/justwar.
- [68] *Senior Fellow of Ethics and Public Policy Center*, Washington – www.eppc.org.

- [69] Director of Social and Political Studies of American Enterprise Institute for Public Policy Research, Washington – www.aei.org.
- [70] www.eppc.org/publications/ubID.1554/pub_detail.asp.
- [71] *Just War and Pre-emption: Three Questions*, www.eppc.org/publications/ubID.1407/news_detail.asp. The Just War Case for the War, www.eppc.org/publications/ubID.1577/news_detail.asp.
- [72] Weigel v této souvislosti řekne, že válka je „moral worthy“.
- [73] Proto je dle Weigela základní rozdělení mezi bellum a duellum, kde bellum má společenský, a tedy politický rozměr, je vedeno oprávněnou autoritou.
- [74] AUGUSTIN, *De civitate Dei*, XIX, 13.
- [75] Kritiku tohoto předpokladu, která však dle mého názoru je spíše pouze terminologická, viz *Ethical Perspectives*, Catholic University of Leuven, č. 2-3/2004; Johan VERSTRATEN, From Just War to Ethics of Conflict Resolution, str. 100-102; John Hymers: Regrounding the Just War's "Presumption Against Violence. In: *Light of George Weigel*, str. 111-121.
- [76] „Rouge states“ – pojmenování pro nedemokratické státy, které usilují o získání nukleárních zbraní. Použito prezidentem Bushem poprvé při *Zprávě o stavu Unie*, 29. 1. 2002.
- [77] Weigel používá výraz „never-to-be-finally-accomplished 'domestication'“.
- [78] Jednoznačně v článku The Just War Case for the War, viz pozn. 71.
- [79] „... when all of that has gone on, is going on, and shows no signs of abating, then it seems to me to assert that aggression is underway, from just war point of view.“ In: The Just War Case for the War.
- [80] Toto autor dále nespecifikuje.
- [81] Což Weigel samozřejmě odmítá a s danou otázkou se zabývá pouze hypoteticky.
- [82] David S. YEAGO, Just War: Reflections from the Lutheran Tradition in a Time of Crisis, *Pro Ecclesia* X:4, str. 414.
- [83] Weigel dále nespecifikuje zda je možné na konkrétní situaci v případě Irák důvod plně využít.
- [84] Citaci „každý rozuměl“ [everyone understood] je zajímavé konfrontovat s rozhovorem ministra zahraničních věcí Francie Dominique de Villepin pro *Le Figaro*, 28. 10. 2002.
- [85] Can. 2309.
- [86] Touto autoritou dle kontextu myslí Weigel jednoznačně vládu, nikoliv Radu bezpečnosti OSN.
- [87] “It is simply clericalism to suggest that religious leaders and public intellectuals ‘own’ the just war tradition in singular way.” In: *Moral Clarity in a Time of War*, viz pozn. 70.
- [88] In: *Moral Clarity in a Time of War*, viz pozn. 70.
- [89] “Last resort is also matter of prudential judgment, not algebraic certitude.” In: *The Just War Case for the War*, viz pozn. 71.
- [90] Toto konstatování nemá žádnou odvolávku na zdroj této informace.
- [91] “I took no pleasure in reaching this conclusion.” In: *The Just War Case for the War*, viz pozn. 71.
- [92] “Disarmament and regime change must, **and will**, be followed by a concerted effort to rebuild Iraq ...” In: *The Just War Case for the War*, viz pozn. 71.
- [93] Narážka na prohlášení papeže Jana Pavla II. k zahájení vojenských operací v Iráku.
- [94] In: *The Just War Case for the War*, viz pozn. 71.
- [95] In: *Origins*, CNS Documentary Service, Washington, z 20. 2. 2003, str. 594-598. Zde je také možné se dočíst o reakcích představitelů katolické církve USA na Novakovu přednášku v Římě. Např. dopis vyšších řeholních představených sdružených v rámci Iustitia et Pax americkému velvyslanci ve Vatikánu s protestem, že Novakova pozice může být vnímána jako pozice katolické církve v USA, což se ale v žádném případě nezakládá na pravdě. Sloupek na str. 595 a následující.
- [96] Jedním z důvodů, které Novak uvádí pro podporu svého závěru, že tato skutečnost změnila zásadně i vztah k Iráku, je konstatování faktu, že 19 studentů, kteří vykonali útoky unesenými letadly 11. září 2001 mělo podporu států Afghánistán, Jemen, Írán, Súdán a dalších – toto konstatování nemá žádnou odvolávku na zdroj této informace.
- [97] „Imminent threat“, viz pozn. 30.
- [98] Novak zde používá stejné argumentace jako G. Weigel o míru dle učení Augustina a ze stejných důvodů jako Weigel odmítá přjmout jako cíl teorie spravedlivé války „presumption against violence“, viz str. 10 této práce.
- [99] V tomto kontextu je ale zajímavé, jak např. Weigel kritizuje moralismus založený na voluntaristických teoriích. In: *Moral Clarity in a Time of War*, viz pozn. 70.
- [100] Viz např. rozhovor dalšího významného podporovatele zásahu P. Richarda J. Neuhausena S. J., který napsal: “I emphasized that, as a theologian and moralist, I had no special competence to assess the threat posed by Iraq. On the basis of available evidence and my considered confidence in those responsible for making relevant decision, I was inclined to believe and I earnestly prayed that they would do the right thing.” In: *First Thing*, 133, květen 2003, str. 76-92.

- [101] Ibid.
- [102] Především v definici agrese u Weigela a v definici jedné války jako etické jednotky, kterou je nutné posuzovat u Novaka.
- [103] Společné prohlášení Ruska, Německa a Francie, 5. 3. 2003. (1) Our common objective remains the full and effective disarmament of Iraq, in compliance with Resolution 1441; (2) We consider that **this objective can be achieved by the peaceful means** of the inspections ... ; (3) In these circumstances, we will not let a proposed resolution pass that would authorise the use of force. Viz www.un.int/france/documents_anglais/030305_mae_france_irak.htm „Keine Realpolitik und keine Sicherheitsdoktrin dürfen dazu führen, dass wir uns gleichsam schleichend daran gewöhnen, Krieg als normales Mittel der Politik oder, wie es einmal gesagt worden ist, als die Fortsetzung der Politik mit anderen Mitteln zu begreifen. Nein, wer militärische Gewalt anordnet, der kann das nur auf der Basis ganz bestimmter Prinzipien und Möglichkeiten tun, die in der Charta der Vereinten Nationen festgehalten sind. Wir wissen: Auch als letztes Mittel der Konfliktlösung unterliegt die Anwendung militärischer Gewalt strengsten Beschränkungen“, Gerhard SCHRÖDER, projev před německým parlamentem, 13. 2. 2003.
- [104] „Musíme náš postup zakotvit ve třech vzájemně se doplňujících principech: jednota, legitimita a účinnost: Abychom byli dnes i dlouhodobě účinní, musí být naše jednání v očích všech nepochybnitelně legitimní. To předpokládá, že bude konsenzuálně rozhodnuto mezinárodním společenstvím. Takovýto konsenzus není výmluva pro nečinnost, nýbrž mnohem spíše předpoklad pro skutečně efektivní jednání.“ Ministr zahraničí Francie Dominique de VILLEPIN pro *Le Figaro*, 28. 10. 2002.
- [105] “We have to ask ourselves whether a military attack on Iraq would enhance or undermine justice and security in the middle east and whether a military attack would increase or decrease the threat of terrorist attack against the West. **I believe that such a war risks** huge loss of life, massive environmental damage and **the possible destabilisation of the very states in the middle east** that the US says it seeks to protect from Saddam’s weapons of mass destruction. Surely a strategy of regime change by military means, as other Hon. Members have said today, risks Saddam using the very weapons of mass destruction that we so fear.” Joan RUDOCK, MP, britský parlament, 26. 9. 2002.
- [106] Argumentace německého ministerského předsedy Gerharda Schrödera také nehovoří o absolutní nemožnosti použít k řešení vojenskou sílu, ale o rozhodnutí Německa, takovémuto řešení se za žádných okolností nepřipojit. Viz *Vládní prohlášení kancléře Schrödera před německým parlamentem*, 29. 10. 2002.
- [107] Pro zúžení obrovské šíře podkladů pro tuto kapitolu jsou v citacích použita prohlášení katolické církve, která se však etickou strukturou a obsahem neodlišují od prohlášení a stanovisek jiných církví.
- [108] Ve sloupku *Lidových novin* z 19. 3. 2003 tvrdí Jiří DIENSTBIER, že v celých USA jediná Jižní baptistická konvence vyjádřila podporu válce. Na internetu je možné zaznamenat pouze zprávu, že Konvent baptistů Jižní Karolíny ve svém prohlášení podpořil prezidenta Bushe a americké vojáky, viz greenvilleonline.com/news/2002/11/12/2002111231492.htm.
- [109] Velmi rozsáhlý materiál dokumentů z katolické církve k danému tématu, viz *ETHICA 2003*, Jahrbuch des Instituts für Religion und Frieden beim Militärbischofsamt, Wien, str. 163–223.
- [110] “Since the very beginning, the Holy See has always recognized the international community’s irreplaceable role in solving the issue of Iraq’s compliance with the provisions of U.N. resolutions.” Arcibiskup Celestino MIGLIORE, stálý pozorovatel Svatého stolce u OSN, poselství Radě bezpečnosti, 20. 2. 2003.
- [111] Např.: „Der aktuelle Informationsstand lässt nicht darauf schliessen, dass diese sehr strengen Bedingungen—so wie sie im Katechismus der katholischen Kirche zusammengefasst sind—gegeben sind. ...Stellt das irakische Regime...eine reale Bedrohung dar, so dass ein klarer Fall von Selbstverteidigungsrecht vorliegt? Wenn es eine reale Bedrohung darstellt, müsste man nicht alle anderen, nicht militärischen Mittel ausschöpfen, um es Fall zu bringen?“ Prohlášení stálé rady francouzské biskupské konference, 15.10.2002. In: *ETHICA 2003*, str. 200.
- [112] Např. “At a conference on peace held today in Rome, Archbishop Jean-Luis Tauran, Vatican secretary for relations with states, referred to Paragraph 4 of Article 2 of the U.N. Charter, which states that nations must not engage in war as a means to resolve international differences.” In: *Zenith News Agency*, 24. 2. 2003, kód ZE03022403.
- [113] “Since the very beginning, the Holy See has always recognized the international community’s irreplaceable role in solving the issue of Iraq’s compliance with the provisions of U.N. resolutions. ... The Holy See is convinced that in the efforts to draw strength from the wealth of peaceful tools provided by international law, to resort to force would not be just one.” Arcibiskup Celestino MIGLIORE, stálý pozorovatel Svatého stolce u OSN, poselství Radě bezpečnosti, 20. 2. 2003.
- [114] Např.: „Wir wiederholen unsere Besorgnis über die Folgen eines Krieges. Die Verwüstung des Landes und ein unermessliches Flüchtlingselend sind abzusehen, nicht zuletzt das Sterben unschuldiger Menschen. Eine militärische Auseinandersetzung lässt den Terrorismus anwachsen und führt zu einer weiteren Entfremdung

zwischen westlicher und muslimischer Welt. Ein Krieg würde di grosse Gefahr weiterer Destabilisierung der ganzen Region mit sich bringen." *Prohlášení německé biskupské konference*, 13. 3. 2003.

- [115] Např.: "Resolution 1441 contains all the elements in order to solve the problem without going to war. **If there is indeed any proof** that Iraq has weapons of mass destruction, the inspectors are ready to receive them, and to proceed to either destroy them or render them harmless. Let's try first." Archbishop Renato MARTINO, prezident papežské rady Justitia et Pax, 14. 3. 2003.
- [116] Např.: "Archbishop Martino, for 16 years the Holy See's permanent observer to the United Nations, thinks that terrorism must be combated by addressing the causes that produce it." In: *Zenith News Agency*, 11.3. 2003, kód ZE03031110.
- [117] Zcela jinak situaci vnímal Joen Michael Botean, biskup rumunské katolické církve byzantského ritu v USA: "Therefore I, by the grace of God and the favor of the Apostolic See Bishop of St. George in Canton, must declare that any direct participation and support of this war against the people of Iraq is objectively grave evil, a matter of mortal sin. Beyond a reasonable doubt this war is morally incompatible with the Person and Way of Jesus Christ." In: *ETHICA 2003*, str. 189.
- [118] "Along with many other Americans, all of us who serve you in Archiepiscopacy of Military Service are in strong support of you in your ministry. Accompanying our constant thoughts and daily prayers is a genuine sense of pride and thanksgiving that Church and Nation benefit from the caliber of priests such as yourselves." Edwin F. O'BRIEN, arcibiskup vojenské duchovní služby, dopis vojenským kaplanům nasazeným v Iráku, 3. 2. 2003. "The armed forces, tragically, would be called upon to do their duty. In such case, it would be most important to note that the Archbishops have recognized that it is for the Government to make the final decision. This is not the responsibility of Church-leaders or military commanders. ... To obey it, it would not be in conflict with the Church's teaching. In full awareness of the complex issues raised by the primacy of personal conscience, I would confidently assure our troops that, in these circumstances, they could regard an order to go to battle as morally decent, in pursuit of a moral good purpose." Tom M. BURNS, vojenský biskup Velké Británie, pastorační dopis, 5. 3. 2003.
- [119] Reprezentativní souhrn studií a článků k tomuto tématu, viz Kai Ambos/Jörg Arnold (vyd.), *Der Irak-Krieg und das Völkerrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag 2004, řada Juristische Zeitgeschichte, odd. 5, sv. 14.
- [120] Charakteristickým zastáncem této pozice je prof. Klaus Dicke, viz jeho příspěvek *Peace through International Law and the Case of Iraq, in Iraq: Threat and response*. Münster: vyd. Gerhard Beestermöller, David Little, LIT Verlag, 2003.
- [121] „Es ist geradezu selbstverständlich, dass ein gewaltsames Vorgehen Amerikas gegen den Irak zum jetzigen Zeitpunkt einen bösen Präzedenzfall schaffen würde. Jeder militärisch potente Staat würde sich künftig bei einer militärischer Intervention darauf berufen, dass er zu seinem Handeln durch gefährliche Machenschaften in dem getroffenen Nachbarland gezwungen gewesen sei. Das Gewaltverbot verlöre vollkommen seine bewusstseinbildende Kraft. ... Der Schaden für die internationale Gemeinschaft liesse sich kaum abschätzen.“ Pierre-Marie Dupuy a Christian Tomuschat, Warten auf den Schlag gegen Bagdad, Kai Ambos/Jörg Arnold (vyd.), *Der Irak-Krieg und das Völkerrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag 2004, řada Juristische Zeitgeschichte, odd. 5, sv. 14, str. 250. „.... Gleichzeitig würde eine solche Missachtung zu einer schwerwiegenden Erschütterung der gesamten Völkerrechts führen, die seit 1945 auf dem Gewaltverbot als ihrem Zentralpfeiler ruht.“ *Prohlášení Berlin-Brandenburské akademie věd*, *ibid.*, str. 234.
- [122] „Ein Präventiver Krieg der USA gegen den Irak hätte vor dem Hintergrund der Nationalen Sicherheitsstrategie revolutionären Charakter. ... Aber die beanspruchte Hegemonialstellung der USA und ihre Respektierung durch die Staatenwelt würden das Rechtsprinzip der Gleichheit desavouieren, das Grundlage des Rechtes set Aufklärung ist.“ Dietrich MURWIEK, *ibid.*, str. 299. Murwiek zde vychází z jedné z nejdiskutovanějších částí Národní bezpečnostní strategie USA z roku 2002. "The United States has long maintained the option of pre-emptive actions to counter a sufficient threat to our national security. The greater the threat, the greater is the risk of inaction – and the more compelling the case for taking anticipatory action to defend ourselves, even if uncertainty remains as to the time and place of the enemy's attack. **To forestall or prevent such hostile acts by our adversaries, the United States will, if necessary, act preemptively.** The United States will not use force in all cases to preempt emerging threats, **nor should nations use preemption as a pretext for aggression.**" Závěr V. kapitoly *Národní bezpečnostní strategie USA*, 2002.
- [123] Viz např. zhodnocení vědecké služby německého parlamentu, str. 224-231, Kai Ambos/Jörg Arnold (vyd.), *Der Irak-Krieg und das Völkerrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag 2004, řada Juristische Zeitgeschichte, odd.5, sv.14.
- [124] Mezi teoretiky mezinárodního práva se však také objevují hlasy, že jeho současná podoba není schopná reflektovat zásadně změněnou charakteristiku ohrožení ve smyslu asymetrických a privátních teroristických útoků, jež se dějí na mezinárodní úrovni. Proto je pak otázka uplatnění tohoto nedostatečného práva v kauze Irák pochybná. Viz např. Thomas ASSHEUER, *Hat Bush recht?* *Ibid*, str. 217-223. Michael J. GLENNON, *Pro & Contra*, *ibid.*, str. 258.

- [125] Viz Michael BYERS, *Der Irak und der Fall Caroline*, ibid. str. 233-241, ve kterém autor srovnává kauzu Irák s precedentní kauzou preemtivního zásahu (viz pozn. 30).
- [126] Viz www.ithf.de.
- [127] Gerhard Beestermöller, *Krieg gegen den Irak-Rückkehr in die Anarchie der Staatenwelt?* Kohlhammer, 2003, 2. vydání, vydáno v ediční řadě Beiträge zur Friedenethik, Band 35.
- [128] Str. 25, ibid.
- [129] Str. 27 ibid.
- [130] „Demgegenüber wäre eine von der Moral bestimmte Politik ‚als ausübende Rechtslehre‘ zu verstehen, nämlich das zu realisieren, was die Rechtsphilosophie lehrt: Dass das Verhältnis der Menschen und Staaten zueinander nach rechtlichen Prinzipien geordnet wird, welche auf entsprechenden Institutionen beruhen. Die Moral stellt der Politik die Verwirklichung von Prinzipien in der Geschichte zur Aufgabe.“ Str. 27, ibid.
- [131] Tento výraz má vystihovat etiku v situaci přechodného stavu, kdy již bylo dosaženo neválčení, ale ještě nejsou vybudovány a uvedeny v život struktury, které by zajišťovaly bezpodmínečné vyloučení války z života států a národů.
- [132] Beestermöller zde používá rozdělení na legalitu jako splnění litery zákona a legitimitu jako naplnění smyslu zákona. Viz str. 30 i 54, ibid.
- [133] „Ist wirklich auszuschliessen, dass der Sicherheitsrat eine Militäraktion i Namen der Wiederherstellung des Weltfriedens sanktioniert, in der es in Wirklichkeit um nichts anderes geht, als bestimmte Machtinteressen durchzusetzen?“ Str. 36, ibid.
- [134] Klasickým příkladem v posledním velmi široce diskutovaným je akce NATO v Kosovu, která neměla schválení Rady bezpečnosti OSN.
- [135] Beestermöller se zde příklání k myšlence papeže Jana XXIII. z encykliky *Pacem in terris*, IV. kapitola, který takovýto stav požaduje a považuje za reálně dosažitelný vytvořením veřejné celosvětové autority, jež bude disponovat silou, způsobem i nástroji k prosazení světového mírového uspořádání na celém světě.
- [136] Beestermöller ukazuje na příkladu Iráku, že by hypoteticky mohlo dojít ke kombinaci masivnímu nátlaku ze strany USA s obchodní výměnnou politikou uvnitř Rady bezpečnosti OSN, které by vedlo k odhlasování legitimnosti použití síly, jež by však bylo pouze prosazením partikulárních zájmů, a ne eticky ospravedlnitelnou pomocí.
- [137] Viz Kai Ambos/Jörg Arnold (vyd.), *Der Irak-Krieg und das Völkerrecht*. Berliner Wissenschafts-Verlag 2004, řada Juristische Zeitgeschichte, odd. 5, sv. 14, str. 5-10.
- [138] *Ethik der bona fide Einhaltung des positiven Rechtes*, Beestermöller, str. 34.
- [139] „Die Legitimität der UN-Ordnung steht und fällt dann nicht damit, dass sie diese Vorstellung realisiert (světového mírového uspořádání), sondern damit, ob sie einen Meilstein auf dem Weg zu einer Rechtsordnung darstellt, die dies tut. Ein Verstoß gegen die UN-Ordnung kann daher nur dann legitim sein, wenn auf diese Weise nicht der Reformprozess zu einer wirklichen Rechtsordnung untergraben wird.“ Str. 35, ibid.
- [140] Tato kritéria jsou nutná dle autora i proto, že v současném stavu je možná situace, že navenek budou splněna všechna kritéria dle klasické teorie spravedlivé války, ale válku samu bude nutno eticky hodnotit jako nespravedlivou. Beestermöller, str. 36.
- [141] Viz Hans-Richard REUTER, Die „humanitäre Intervention“ zwischen Recht und Moral: Rechtsethische Anmerkungen aus Anlass des Kosovo-Krieges. In: Ulrich RATSCH a kol., *Friedensgutachten 2000*. Münster, 2000, str. 74-85
- [142] Pro Tomáše Akvinského v jeho pojednání o spravedlivé válce (*STH II-II*, q. 40, čl. 1) je základním rámcem realita světa poznamenaného hříchem a snaha v něm zabránit agresí, dosáhnout nápravy a potrestání viníků. Kdežto rámcem pro použití síly v konceptu preliminární etiky je v realitě tohoto světa skrze válku zlepšit či urychlit proces dosažení světového mírového uspořádání.
- [143] Viz Beestermöller, str. 52.
- [144] Beestermöller se nejprve zabývá otázkou, nakolik je možné vůbec OSN vnímat jako legitimní autoritu – tedy nakolik dlouhodobě přispívá (a z podstaty svého fungování vůbec může přispívat) k postupnému dosažení konečného cíle – světovému mírovému uspořádání. Konstatuje však, že tato otázka přesahuje možnosti jeho práce a přijímá jako premisu, že OSN je legitimní autoritou.
- [145] Podpora této cesty znamená, že se zvyšuje právní zakotvení pro jednání států v celosvětovém měřítku.
- [146] Zde není rozhodující, zda s takovýmto zásahem jsou spojeny další zájmy, a proto existence dalších zájmů v daném případě není překážkou.
- [147] Beestermöller konstatuje, že tato kritéria je nutno ještě zpřesnit a jednoznačně stanovit.
- [148] Beestermöller, str. 67-75.
- [149] Viz str. 9-14 této práce.
- [150] „Außerste“, Beestermöller, str. 76.
- [151] Beestermöller, str. 77.

- [152] Beestermöller, str. 78.
- [153] Beestermöller, str. 82-104.
- [154] Beestermöller tuto skutečnost demonstruje na způsobu, jakým byla přijata v Radě bezpečnosti v rezoluci 1373 protiteroristická opatření, i na obsahu této rezoluce, kterou se přesouvají nadměrně a proti principu rovnosti kompetence a rozhodovací pravomoci v rámci OSN ve prospěch čtyř stálých členů Rady bezpečnosti, Beestermöller, str. 87.
- [155] Beestermöller, str. 88-91.
- [156] Beestermöller, str. 91.
- [157] Beestermöller, str. 92-98.
- [158] Beestermöller, str. 98-102.
- [159] Beestermöller, str. 102.
- [160] Dle toho pohledu je i argumentace Tony Blaira skutečně více evropská.
- [161] Je snad možné říci, že obdobně by bylo možné hodnotit tezi prof. dr. Thomase Hoppeho, který ve své přednášce „Der gerechte Frieden“ (přednesena v Praze pro Generální štáb AČR dne 18. 4. 2005) obhajoval, že použití válečné síly je ve vztahu k boji proti terorismu a pro omezení proliferace zbraní hromadného ničení kontraproduktivní, neboť není v žádném případě možné tvrdit, že by státy – a to i státy tzv. zlotřilé (rogue states) – měly jakýkoliv zájem na předávání zbraní hromadného ničení teroristickým skupinám. Proto spojování nebezpečí plynoucího světovému společenství na jedné straně z terorismu a na straně druhé ze snahy států získat zbraně hromadného ničení je zásadně nesprávná premisa. Hoppe dále vyvozuje, že při rozdělení těchto nebezpečí a správném posouzení možností, jak je skutečně možné je dlouhodobě eliminovat, ani jedno ohrožení není řešitelné pomocí válečné síly: Bojovat proti terorismu válečnou silou je dle Hoppeho nemožné, neboť je to boj proti jednotlivci a bojovat válečnou silou proti proliferaci je zásadně kontraproduktivní, neboť takovéto jednání vede pouze k důsledku, že „zlotřilé státy“ zvýší svoji snahu o získání těchto zbraní neboť – jak z argumentace USA před válkou v Iráku, tak z praktické zkušenosti postupu vůči Severní Koreji – je jasně odvoditelné, že nejlepší obranou proti hrozbě války ze strany USA je vlastnit zbraně hromadného ničení. Prof. Hoppe z této své argumentace vyvozuje, že válka odůvodněná jak bojem proti terorismu tak obranou před proliferací zbraní hromadného ničení je z podstaty věci neetická, protože zásadně postrádá spravedlivý důvod. Tato argumentace však nebyla nikde publikována (pokud mi je známo) před započítím války v Iráku a ve skutečnosti naprosto neřeší situaci bezprostředního ohrožení, z těchto důvodů do této práce nebyla zařazena.
- [162] Tento argument se ve své síle projevil až na základě skutečnosti, že v Iráku nebyly nalezeny zbraně hromadného ničení.
- [163] S výjimkou jednoznačného tvrzení G. Weigela, viz str. 11 zmiňované studie.

Boj proti terorismu byl obecným tématem berlínského neformálního setkání ministrů obrany. To samozřejmě do značné míry zahrnuje i účast v zahraničních misích, protože působení v nich je zaměřeno na boj s terorismem, respektive s podhoubím terorismu, s jeho kořeny.

Domníváme se, že na prvním místě je nezbytné výrazně zlepšit spolupráci tajných služeb čili výměnu informací. Boj s terorismem se nedá vést, pokud si nebudeme vzájemně vyměňovat všechny důležité informace, které v této oblasti máme. Musíme se všichni spojit, jedna služba na to prostě nestačí. V oblasti zpravodajství se musíme více soustředit na to, abychom vkládali prostředky do získávání informací a nejenom do jejich analýzy. Všechny země mají vynikající analytické týmy, ale máme nedostatek skutečně „tvrdých“ informací z oblasti terorismu, z oblasti struktur, které stojí nad terorismem.

*Karel Kühnl, ministr obrany ČR
Reagujeme na výzvy v novém bezpečnostním prostředí
Czech Armed Forces Today 3/2005*